

โครงการสร้างนวัตกรรมชุมชน ด้วยการแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างยั่งยืน
ด้วยกระบวนการวิศวกรสังคม (Pitching)

ตุ๊กตาชาววัง บางเสด็จ ป่าโมก
จังหวัดอ่างทอง

ภายใต้

โครงการยกระดับนวัตกรรมชุมชน ด้วยกระบวนการวิศวกรสังคม
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ประจำปีงบประมาณ 2567

คำนำ

โครงการวิศวกรสังคม แก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน ตำบลบางเสด็จ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง โดยโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษานำทักษะทางด้านวิศวกรสังคม ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงาน และทักษะการสร้างนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนตามแนวคิดวิศวกรสังคม สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ที่หลากหลายมาบูรณาการในการดำเนินงาน และพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ เพื่อนำองค์ความรู้สร้างนวัตกรรมให้กับชุมชน นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง และจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน

โดยมีการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ มีการจัดกิจกรรมตามแนวคิดวิศวกรสังคม ส่งผลให้นักศึกษาเกิดทักษะวิศวกรสังคม 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ เชิงเหตุ-ผล (นักคิด) 2) ทักษะในการสื่อสารองค์ความรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาและความต้องการ (นักสื่อสาร) 3) ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ระดมสรรพกำลังทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการ (นักประสานงาน) 4) ทักษะการสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของสังคม (นักสร้างนวัตกรรม)

.....

(นายธนากร แก่นตะเคียน)

ตำแหน่ง: หัวหน้าโครงการ

เดือน เมษายน พ.ศ.๒๕๖๓

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ทางทีม YOLO ได้ไปศึกษาพื้นที่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยากับจังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียง และได้ไปพบกับศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง เป็นหนึ่งในสถานที่ที่มีกิจกรรม workshop ให้กับกลุ่มนักเรียน นักศึกษา เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้มายาวนาน เป็นที่สำหรับครอบครัวได้พาเด็กเล็กหรือว่าผู้ที่สนใจเข้ามาร่วมทำworkshop ได้มีเวลาครอบครัวร่วมกัน เป็นสถานที่ความสุขที่หาได้มาจากอะไรต่างๆ แต่เจอสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ต้องเจอการจำกัดเรื่องการออกไปนอกบ้านกิจกรรมที่เป็นการ workshop ที่แทบจะเป็นรายได้หลักของศูนย์ตุ๊กตาชาววังลดลงไป จากยอดขายต่อปี 1.3 ล้านบาทเหลือประมาณ 3 แสน หลังจากสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลาย ศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จก็กลับมาเปิดอีกครั้ง แต่ก็ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเหมือนเคย ประกอบกับศูนย์ฯไม่มีช่องทางการตลาดออนไลน์ ยิ่งทำให้ไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ทำให้ตุ๊กตาชาววังมียอดขายลดลง และในชุมชนมีแต่ผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากการทำคอนเทนต์ที่ใช้ลงในการโปรโมทจึงค่อนข้างที่จะไม่ใช่เรื่องถนัดของผู้สูงอายุในชุมชน ทางทีมของเราจึงได้ขอความร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อเข้ามาช่วยพัฒนาส่วนต่างๆที่ทางศูนย์ตุ๊กตายังขาดอยู่แต่ยังคงเอกลักษณ์ของตุ๊กตาชาววังแบบเดิมไว้อยู่ และได้มีการพัฒนาหรือหาแบบใหม่ๆให้ได้ลงบันทึกด้วยตามยุคสมัยของปัจจุบัน

เครื่องมือวิศวกรสังคม

Social Engineer's tools

เครื่องมือวิศวกรสังคม ชั้นที่ 1 ฟ้าประธาร

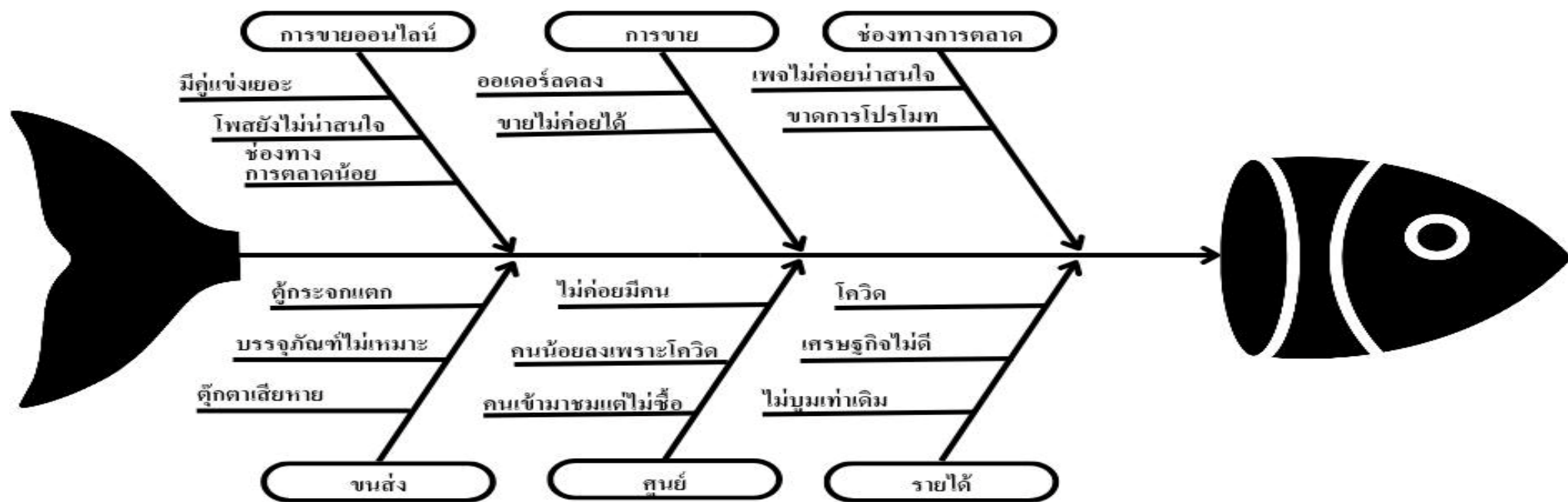
(1) สิ่งที่เห็น (Fact)	(2) ความรู้สึก (Feeling)
1. รูปปั้นตุ๊กตา 2. สี 3. ดิน 4. ต้นไม้ 5. กลุ่มผู้สูงอายุ/ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ 6. ศูนย์ตุ๊กตาชาววัง 7. วัด 8. ชุมชน	1. ไม่มีผู้คน 2. ขาดของไม่ค่อยได้ 3. ความสวยงาม 4. ความเป็นกันเอง 5. ได้รับความสุขในการปั้นตุ๊กตาของลูกๆบ้าง
(3) บอกเล่าเรื่องราวจาก “สิ่งที่เห็น” และ “ความรู้สึก” เราไปลงพื้นที่เราจึงได้รู้ปัญหาของชุมชนนั้นว่ามีปัญหาและความต้องการอะไรบ้าง จากตอนแรกในชุมชนผู้คนเข้ามามากันเยอะ จากสถานการณ์โควิดทำให้ยอดขายลดลง ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา เราจึงมาพัฒนาให้ชุมชน	

Cause - Effect

ระบุ ปัญหาหรือผล (Effect) ที่ด้านขวามือ (หัวปลา)

ระบุ สาเหตุหลักของปัญหา (Cause) หรือสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดผลนั้น ๆ ไว้ที่ข้างหลัก

และระบุสาเหตุย่อย/เหตุย่อยที่สัมพันธ์กับสาเหตุหลัก/เหตุหลักนั้น ๆ เป็นก้างย่อย

เครื่องมือวิศวกรสังคม ชั้นที่ 2 นาฬิกาชีวิต

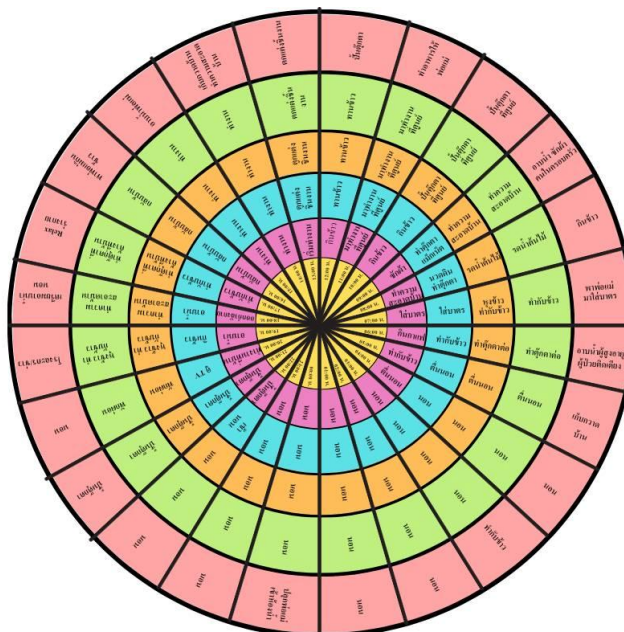
ประเด็นการศึกษา ตักตาชาววัง บางเสด็จ

สรุปประเด็นที่ได้จากการใช้นาฬิกาชีวิต

ได้ทราบถึงข้อมูล ความเป็นมาของกลุ่มชาวบ้าน วิถีชีวิตการทำกิจวัตรต่างๆของชาวบ้าน ที่จะหาเวลาว่างจากการทำกิจวัตรต่างๆมาขึ้นตักตา ซึ่งชาวบ้านที่ขึ้นตักตายู่จะเป็นผู้สูงอายุ หรือผู้ที่เกษียณอายุแล้วจึงมีเวลามาขึ้นตักตาทุกวัน และผู้สูงบางท่านยังมีการศึกษาเพิ่มเติมในการพัฒนารูปแบบของตักตาเพื่อต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น

จากการลงพื้นที่ที่สามารถนำนาฬิกาชีวิตมาใช้ในการดำเนินโครงการอย่างไร

พวกเราได้ใช้ทักษะ “วิศวกรสังคม” เข้ามาช่วยวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือ “นาฬิกาชีวิต” ในการดำเนินงานเบื้องต้นในการเข้าถึงและทำความเข้าใจเรียนรู้กับชุมชนเพื่อที่พวกเราจะได้ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการช่วยแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของกลุ่มตักตาชาววัง รวมไปถึงการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจตักตาชาววัง ในหลากหลายประเด็นเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการด้วยทักษะ “วิศวกรสังคม” ต่อไปด้วยเครื่องมืออื่น ๆ

เครื่องมือวิศวกรสังคม ขั้นที่ 3 ไทม์ไลน์ (TimeLine) “พัฒนาการ”

ไทม์ไลน์ “พัฒนาการ” ของ ตู๊กตาชาววัง ตำบล บางเสด็จ อำเภอ ป่าโมก จังหวัด อ่างทอง

ไทม์ไลน์ (TimeLine) “พัฒนาการ”

สิ่งที่ได้จากการใช้เครื่องมือ ไทม์ไลน์ (TimeLine) “พัฒนาการ”

ได้ทราบถึงเรื่องราวต่าง ๆ และความเป็นมาในช่วงอดีตจนถึงปัจจุบันของชุมชน ทำให้เราได้รับรู้พัฒนาการของชุมชนที่สืบเนื่องกันมาตามระยะเวลา ทำให้พวกเราสามารถนำมาเชื่อมโยงวิเคราะห์ในการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องตามขั้นตอนของ “วิศวกรสังคม”

บริบทของชุมชน

ชุมชนบ้านบางเสด็จ ตั้งอยู่ในพื้นที่ จังหวัดอ่างทอง อำเภอป่าโมก ตำบลบางเสด็จชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นชาวนาแต่มักประสบปัญหาอุทกภัยบ่อยๆ จนเมื่อวันอาทิตย์ ที่ 4 มกราคม พ.ศ.2519 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงเสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ มาที่วัดสระแก้ว จังหวัดอ่างทอง ราษฎรในตำบลบางเสด็จได้กราบทูลถึงความทุกข์ร้อนของชาวบ้านของชาวนา สมเด็จพระพันปีหลวง หลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับจากบางเสด็จ ทรงได้รำลึกถึงงานหัตถศิลป์ชาววังแบบโบราณที่ทอดในสมัยยังทรงพระเยาว์เป็นตุ๊กตาดินเผารูปจำลองตัวเล็กขนาดปลายนิ้วก้อย หายากในปัจจุบันวัตถุดิบคือดินเหนียวที่มีอยู่ในท้องถิ่น จึงทรงมีพระราชดำริพระราชทานเป็นอาชีพเสริม ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จถือว่าเป็นวิวัฒนาการของตุ๊กตาชาววังแบบโบราณ นับว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของบ้านบางเสด็จ และการที่จะทำให้ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จเป็นที่รู้จักนั้นนับว่าเป็นเรื่องยากมาก แต่ด้วยพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่พระราชทานความเมตตาช่วยรับซื้อตุ๊กตาที่ชาวบ้านทำขึ้นไว้ทั้งหมดในช่วงแรกต่างๆ ที่ความจริงยังขายไม่ได้ เพราะยังไม่เป็นที่รู้จัก ประกอบกับฝีมือก็ยังไม่ดีพอ ต่อมาสมาชิกที่ปั่นก็ทำไปเรื่อยๆ จนมีความชำนาญมากขึ้น ผลงานออกมามีความสวยงาม และเมื่อมีการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆ จนทำให้ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน

ทุนชุมชน

เดิมชุมชนมีดินเหนียวที่เป็นวัตถุดิบในการใช้ปั้นตุ๊กตา มีสภาพแวดล้อมในการทำการเกษตรมีธรรมชาติที่ร่มรื่น ที่เหมาะในการทำตุ๊กตา และมีปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนอีกหลายครัวเรือนที่ดำรงชีวิตรวมถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังมีเครือข่ายภายในชุมชนที่แน่นแฟ้น

เครื่องมือวิศวกรรมสังคม ขั้นที่ 4 ไทม์ไลน์ (TimeLine) “กระบวนการ”

ไทม์ไลน์ “กระบวนการ” ของ ตึกตาขาววัง ตำบล บางเสด็จ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด อ่างทอง

กระบวนการ ที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
กิจกรรม	ซื้อดิน	นำดินที่ได้กรองเอาส่วนที่ใช้ได้มาใช้	นำดินมาผสมกับสำลี	นำดินมาแบ่งเป็น 2 ส่วน (ตัวและหัว)	เริ่มปั้นส่วนหัว	ปั้นตึกตาเริ่มจากลำตัวต่อด้วยแขนและขา	นำส่วนตัวและหัวมาประกอบกัน	พักตึกตาให้แห้งก่อนนำเข้าเตาเผา	เผาให้ดินเปลี่ยนจากสีดำเป็นสีอิฐ	พอเผาแล้วพักให้หายร้อน	ทาสีตึกตาและพักให้แห้ง	ทาสีซ้ำอีกรอบและพักให้แห้ง	นำตึกตาที่ทำเสร็จแล้วมาจัดเรียงให้สวยงาม	ถ่ายภาพสินค้าหรือตึกตา	โพสต์ขายผ่านทางเพจ Facebook
เวลา(นาที)	60	60	60	30	15	30	15	360	360	360	360	360	30	60	10
ต้นทุน(บาท)	500	0	100	0	0	0	0	0	0	0	1,500	0	0	0	0
แรงงาน(คน)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

รวมเวลา = 2,170 นาที

รวมต้นทุน = 2,100 บาท

รวมแรงงาน = 15 คน

เครื่องมือวิศวกรสังคม ชั้นที่ 5

M.I.C. Model เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

1. แผนพัฒนานวัตกรรม จากไทม์ไลน์ “กระบวนการ” ขั้นตอนที่ 15

เหตุผลที่เลือกขั้นตอนนี้ เพื่อเป็นการยกระดับช่องทางการตลาดในเพจศูนย์ตุ๊กตาชาววังเพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

2. สภาพปัญหา / ที่มาของปัญหา

เพราะตุ๊กตาชาววังเคยเป็นที่รู้จักมาก่อนแล้ว แต่ในเพจเฟสบุ๊คที่เป็นช่องทางการหลักในการทำตลาดมีเคลื่อนไหวน้อยทำให้ไม่เป็นที่รู้จักเท่าที่ต้องการและต้องการจะเพิ่มช่องทางในการตลาดเพิ่มขึ้น

() Modify : การสลับหรือยุบรวมขั้นตอน ด้วยองค์ความรู้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

.....

(✓) Improve : การยกระดับขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ด้วยองค์ความรู้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

.....
ยกระดับในขั้นตอนที่ 15

() Create : การสร้างขั้นตอนเพิ่มเติม ด้วยองค์ความรู้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

.....

4. ผลที่ต้องการ

.....
ลูกค้าเพิ่มขึ้น / เพิ่มช่องทางการตลาด / เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

5. ในการพัฒนานวัตกรรมครั้งนี้ “ท่าน” ต้องการความช่วยเหลือจากใครบ้าง และอย่างไร

(✓) มหาวิทยาลัย (สาขาวิชา / คณะ / หน่วยงาน)

.....
หน่วยงาน กองพัฒนานักศึกษา

() หน่วยงานภาครัฐ

.....

() ภาคเอกชน / กลุ่มองค์กร

.....

(✓) ภาคประชาชน / ชุมชน / แหล่งเรียนรู้ / วิสาหกิจ

.....
ความร่วมมือกับชุมชน

() อื่น ๆ ระบุ

.....

.....

.....

6. ระยะเวลา

.....

.....

.....

7. งบประมาณ

รายละเอียดการใช้จ่ายงบประมาณ	จำนวน	จำนวน งบประมาณ	จำนวน(บาท)
ลงพื้นที่ครั้งที่ 1 อบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายภาพสินค้าสำหรับการสื่อสารการตลาด			
1.ค่าตอบแทน			
-ค่าตอบแทนวิทยากร	2 คน	1,200 × 6 ชั่วโมง	14,400 บาท
1.ค่าใช้จ่าย			
- ค่าอาหารว่าง	30 คน	70 × 1 มื้อ	2,100 บาท
- ค่าอาหารกลางวัน	30 คน	100 × 1 มื้อ	3,000 บาท
- ค่าเช่ารถ	2 คัน	2,500 × 1 คัน	5,000 บาท
รวม			24,500 บาท
ลงพื้นที่ครั้งที่ 2 อบรมเชิงปฏิบัติการสร้าง Story Telling และสื่อออนไลน์สำหรับการสื่อสารการตลาด			
1.ค่าตอบแทน			
- ค่าตอบแทนวิทยากร	2 คน	1,200 × 6 ชั่วโมง	14,400 บาท
2.ค่าใช้จ่าย			
- ค่าอาหารว่าง	30คน	70 × 1 มื้อ	2,100 บาท
- ค่าอาหารกลางวัน	30คน	100 × 1 มื้อ	3,000 บาท
- ค่าเช่ารถ	2 คัน	2,500 × 1 คัน	5,000 บาท
- ค่าจ้างเหมาทำคลิป	1 คน	20,000 x 1 คน	20,000 บาท
- ค่าจ้างเหมาทำป้ายประชาสัมพันธ์	3 ป้าย	1,000 x 1 ป้าย	3,000 บาท
- ค่าจ้างเหมาทำ website	1 เว็บ	20,000 x 1 เว็บ	20,000บาท
รวม			67,000 บาท

ลงพื้นที่ครั้งที่ 3 อบรมเชิงปฏิบัติการจัดการกิจกรรมพิเศษ

1. คำตอบแทน

- ค่าตอบแทนวิทยากร	2 คน	600 x 6 ชั่วโมง	7,200 บาท
--------------------	------	-----------------	-----------

2.ค่าใช้สอย

- ค่าอาหารว่าง	30คน	70 × 1 มื้อ	2,100 บาท
----------------	------	-------------	-----------

- ค่าอาหารกลางวัน	30คน	100×1 มือ	3,000 บาท
-------------------	------	--------------------	-----------

- ค่าเช่ารถ	2 คัน	2,500 × 1 คัน	5,000 บาท
-------------	-------	---------------	-----------

3.ค่าวัสดุ

- ค่าวัสดุในการจัดกิจกรรม	1 ครั้ง	10,700 x 1 ครั้ง	10,700 บาท
---------------------------	---------	------------------	------------

รวม	<u>28,000 บาท</u>
-----	-------------------

รวมงบประมาณทั้งสิ้น	<u>120,000 บาท</u>
---------------------	--------------------

รายชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

1. อาจารย์ ดร.ฤดี เสริมชยุต
2. อาจารย์สุภลักษณ์ จงรักษ์
3. อาจารย์พัชร์ อัครพัฒน์กำชัย

รายนามนักศึกษาลงพื้นที่

1. นายชนากร แก่นตะเคียน	คณะวิทยาการจัดการ
2. นางสาวเมธิณี ชื่นกลาง	คณะวิทยาการจัดการ
3. นางสาวภัทรวดี สิทธิศักดิ์	คณะวิทยาการจัดการ
4. นางสาวอมรรรณ พื่อนบำเรอ	คณะวิทยาการจัดการ
5. นางสาวอภิษฎา แหวนทอง	คณะวิทยาการจัดการ
6. นายเมฆา ชางษ์	คณะวิทยาการจัดการ
7. นายศราวุฒิ ทองกระจ่าง	คณะวิทยาการจัดการ
8. นายรัฐวัฒน์ ประทุมพันธ์	คณะวิทยาการจัดการ
9. นางสาวนภัสสร สุทธเอี่ยม	คณะวิทยาการจัดการ
10. นางสาวเพ็ญพิชชา ทรัพย์พร้อม	คณะวิทยาการจัดการ
11. นางสาวสุตินันท์ ปัญญาแก้ว	คณะวิทยาการจัดการ
12. นายอนุชาติ จุลอำพันธ์	คณะวิทยาการจัดการ
13. นายจิรภัทร แร่จั่น	คณะวิทยาการจัดการ
14. นายปิยฉัตร เกษวิเศษ	คณะวิทยาการจัดการ
15. นายนพพร ชูวงศ์	คณะวิทยาการจัดการ